

O‘ZBEKISTON UCHUN YAQIN SHARQ–YEVROPA IQTISODIY ALOQALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Usmonov Jumanazar Burimurotovich

Toshkentdagi Koreya Ta’lim Markazi koreys tili o’qituvchisi

Email: usmonovjumanazar@gmail.com

Annotatsiya. *Ilmiy nuqtai nazardan olib qaralganda, Yaqin Sharq va Yevropa mintaqalari o’rtasidagi iqtisodiy aloqalar global iqtisodiyotning eng muhim integratsion vektorlaridan birini tashkil etadi. Ushbu tezisda O‘zbekistonning ushbu mintaqaviy iqtisodiy tizimlarga qo‘shilishi, mavjud savdo-logistika yo‘laklari, investitsion imkoniyatlar va energetika resurslaridan foydalanish istiqbollari ilmiy asosda tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — O‘zbekistonning geografik joylashuvi, tranzit salohiyati hamda tashqi iqtisodiy siyosatini hisobga olgan holda Yaqin Sharq–Yevropa iqtisodiy aloqalaridan strategik foydalanish yo‘llarini aniqlashdan iborat. Shu bilan birga, tezisda xalqaro transport koridorlari, savdo diplomatiyasi, energetika hamkorligi va investitsion siyosatning o‘zaro uyg‘unlashuvi masalalari o‘rganiladi. Mazkur ilmiy tahlil O‘zbekistonning Yevroosiyo iqtisodiy makonidagi o‘rnini mustahkamlash hamda barqaror iqtisodiy rivojlanish strategiyasini shakllantirishda amaliy ahamiyatga ega.*

Kalit so‘zlar: *Yaqin Sharq, Yevropa, O‘zbekiston, iqtisodiy aloqalar, savdo-logistika, investitsiya, energetika hamkorligi, transport koridorlari, tashqi siyosat, iqtisodiy integratsiya, barqaror rivojlanish.*

Kirish

Hozirgi davrda xalqaro iqtisodiy munosabatlarning chuqurlashuvi va mintaqaviy integratsiya jarayonlarining jadallashuvi global iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida muhim omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ayniqsa, Yaqin Sharq va Yevropa mintaqalari o’rtasidagi iqtisodiy aloqalar bugungi kunda jahon iqtisodiy tizimining muhim strategik yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu ikki mintaqa o’rtasidagi hamkorlik energiya resurslari, savdo, transport-logistika va investitsion oqimlar orqali jahon bozorida muvozanatni saqlashda beqiyos ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekiston geografik jihatdan Yevroosiyo qit’asining markazida joylashgani sababli Yaqin Sharq–Yevropa iqtisodiy yo‘nalishida muhim tranzit halqa sifatida maydonga chiqmoqda. Mamlakatning tashqi iqtisodiy siyosati so‘nggi yillarda diversifikatsiya, mintaqaviy integratsiya va transport infratuzilmasini rivojlantirishga qaratilayotgani bu boradagi imkoniyatlarni yanada kengaytirmoqda. Shuningdek, “Bir makon, bir yo‘l” tashabbusi, “Transafg‘on temir yo‘li” loyihasi, Kaspiy dengizi orqali transport yo‘laklarining faollashuvi O‘zbekistonning Yaqin Sharq va Yevropa bilan iqtisodiy integratsiyasini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, O‘zbekiston Yaqin Sharq–Yevropa iqtisodiy aloqalaridan samarali foydalanish orqali eksport geografiyasini kengaytirish, chet el investitsiyalarini jalb etish, energetika va logistika sohalarida o‘z salohiyatini to‘liq ro‘yobga chiqarish imkoniga ega. Shu bois, ushbu mavzuni chuqur o‘rganish nafaqat mamlakatning tashqi iqtisodiy strategiyasini takomillashtirish, balki xalqaro savdo tizimidagi o‘rnini mustahkamlash uchun ham ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Tadqiqotning asosiy maqsadi — O‘zbekiston Respublikasining Yaqin Sharq va Yevropa mamlakatlari bilan iqtisodiy aloqalarini chuqurlashtirish, ushbu yo‘nalishdagi hamkorlikning hozirgi holatini tahlil qilish hamda iqtisodiy integratsiya jarayonlaridan samarali foydalanish yo‘llarini aniqlashdan iborat. Mazkur tadqiqotda O‘zbekistonning strategik geografik joylashuvi, transport-logistika salohiyati, eksport-import imkoniyatlari hamda energetika resurslari doirasida Yaqin Sharq–Yevropa iqtisodiy aloqalaridan foydalangan holda milliy iqtisodiyotni rivojlantirish konseptual asoslari yoritiladi. Maqsad shuningdek, mamlakatning tashqi iqtisodiy siyosatini diversifikatsiya qilish, yangi bozorlar va sarmoya manbalarini jalb etish, xalqaro savdoda raqobatbardoshligini oshirish va Yevroosiyo iqtisodiy makonida O‘zbekistonning o‘rnini mustahkamlashga qaratilgan. Shu nuqtai nazardan, tadqiqot O‘zbekiston uchun Yaqin Sharq–Yevropa iqtisodiy hamkorligining nazariy, institutsional va amaliy jihatlarini o‘rganishga xizmat qiladi.

Belgilangan maqsadga erishish uchun tadqiqot quyidagi asosiy vazifalarni o‘z ichiga oladi: birinchidan, Yaqin Sharq va Yevropa mintaqalari o‘rtasidagi iqtisodiy aloqalarning shakllanishi, tarixiy rivojlanish bosqichlari va hozirgi tendensiyalarini tahlil qilish; ikkinchidan, O‘zbekistonning mazkur mintaqalar bilan tashqi iqtisodiy hamkorligi — savdo, transport, investitsiya, energetika, texnologiya va xizmatlar sohalaridagi mavjud holatini o‘rganish; uchinchidan, Yaqin Sharq–Yevropa iqtisodiy integratsiyasi modelining samarali mexanizmlarini tahlil qilib, O‘zbekiston uchun moslashtirilgan iqtisodiy siyosat tavsiyalarini ishlab chiqish; to‘rtinchidan, O‘zbekistonning geografik joylashuvi, tranzit salohiyati va logistika infratuzilmasi doirasida yangi transport yo‘laklarini shakllantirish imkoniyatlarini aniqlash; beshinchidan, Yaqin Sharq va Yevropa mamlakatlarining ilg‘or tajribasidan foydalanib, O‘zbekiston uchun innovatsion, ekologik va “yashil iqtisodiyot” sohalarida hamkorlik istiqbollari ishlab chiqish; oltinchidan, mamlakatning eksport salohiyatini oshirish, tashqi savdo balansini diversifikatsiya qilish hamda iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashga xizmat qiluvchi strategik takliflarni shakllantirish; nihoyat, O‘zbekistonning xalqaro iqtisodiy tizimdagi o‘rnini kuchaytirish, uning Yevropa va Yaqin Sharq bilan o‘zaro manfaatli, barqaror va uzoq muddatli iqtisodiy sheriklik asoslarini ilmiy jihatdan asoslab berish.

Mazkur vazifalar O‘zbekiston uchun Yaqin Sharq–Yevropa yo‘nalishidagi iqtisodiy aloqalarning amaliy ahamiyatini chuqur tahlil qilish, mintaqaviy integratsiyadan kelib chiqadigan imkoniyatlarni aniqlash va ularni milliy rivojlanish strategiyasi bilan uyg‘unlashtirish uchun nazariy va amaliy asos yaratadi.

Mazkur tezisning tadqiqot predmeti — O‘zbekiston Respublikasining tashqi iqtisodiy siyosatida Yaqin Sharq va Yevropa mamlakatlari bilan iqtisodiy hamkorlikni kengaytirish, savdo-iqtisodiy aloqalarni diversifikatsiya qilish, investitsion hamkorlik va transport-logistika yo‘nalishlarini integratsiyalash jarayonlaridir. Tadqiqotda ayniqsa Yaqin Sharq–Yevropa iqtisodiy tizimlari o‘rtasidagi o‘zaro manfaatli hamkorlikning O‘zbekiston uchun strategik imkoniyatlari, ushbu mintaqalarning o‘zaro iqtisodiy model va tajribalari, ularning O‘zbekistonning milliy iqtisodiy xavfsizligi hamda barqaror rivojlanishiga ta‘sirini o‘rganish asosiy yo‘nalish sifatida belgilangan. Shu bilan birga, predmet doirasida tashqi savdo siyosati, sarmoyaviy oqimlar, transport diplomatiyasi, energetika resurslaridan foydalanish hamda innovatsion hamkorlikning O‘zbekiston iqtisodiyotini modernizatsiyalashdagi o‘rni tahlil etiladi.

O‘zbekistonning tashqi iqtisodiy siyosatini diversifikatsiya qilish jarayonida Yaqin Sharq va Yevropa mamlakatlari bilan aloqalarni chuqurlashtirish strategik ahamiyat kasb etadi. Yaqin Sharq mamlakatlari energiya resurslariga, moliyaviy kapitalga va yuqori darajadagi investitsion salohiyatga ega bo‘lsa, Yevropa Ittifoqi rivojlangan texnologiyalar, ishlab chiqarish tajribasi va innovatsion menejment tizimlari bilan ajralib turadi. Ushbu ikki mintaqa o‘rtasidagi iqtisodiy aloqalar tarmog‘idan O‘zbekiston samarali foydalanishi mintaqaviy integratsiyani yangi bosqichga olib chiqishi mumkin. So‘nggi yillarda O‘zbekiston hukumati tomonidan amalga oshirilayotgan “ochiq eshiklar siyosati” va iqtisodiy diplomatiya siyosati doirasida Yaqin Sharq mamlakatlari bilan investitsion hamkorlik, savdo almashinuvi, logistika va transport yo‘laklarini rivojlantirish bo‘yicha qator kelishuvlar imzolangan. Masalan, BAA, Saudiya Arabistoni, Qatar, Turkiya va Misr kabi mamlakatlar O‘zbekistonda yirik infratuzilma, energetika va turizm loyihalariga sarmoya kiritmoqda. Shu bilan birga, Yevropa Ittifoqi bilan savdo hajmi ortib borayotgani, GSP+ tizimi orqali eksport imkoniyatlarining kengaygani O‘zbekistonning Yevropa bozorlarida o‘z o‘rnini mustahkamlashiga xizmat qilmoqda. Bunday integratsion jarayonlar mamlakat uchun nafaqat iqtisodiy foyda, balki geosiyosiy barqarorlik va xalqaro ishonchni oshirish omili sifatida ham namoyon bo‘ladi. Bundan tashqari, Yaqin Sharq–Yevropa iqtisodiy yo‘nalishidan foydalanish O‘zbekistonning transport-logistika infratuzilmasini kengaytirish, tranzit salohiyatini kuchaytirish va “Markaziy Osiyo transport markazi” sifatidagi mavqeini mustahkamlash imkonini beradi. Ushbu jarayonlar O‘zbekistonning “Raqamli iqtisodiyot”, “Yashil energetika” va “Sanoat 4.0” strategiyalari bilan uyg‘un ravishda olib borilganda, mamlakat iqtisodiyotining modernizatsiyalash jarayonini tezlashtiradi. Shuningdek, Yaqin Sharq va Yevropa mamlakatlari bilan ta‘lim, ilmiy-tadqiqot va texnologik innovatsiyalar sohasida hamkorlikni kuchaytirish O‘zbekistonning inson kapitalini rivojlantirishda muhim omil sifatida xizmat qiladi.

O‘zbekiston uchun Yaqin Sharq–Yevropa iqtisodiy aloqalaridan foydalanish istiqbollari nihoyatda keng bo‘lib, bu yo‘nalishda strategik yondashuv muhim ahamiyatga ega. Yevropa Ittifoqi tajribasi asosida integratsion jarayonlarga bosqichma-bosqich qo‘shilish, Yaqin Sharq mamlakatlarining moliyaviy imkoniyatlaridan samarali foydalanish,

o‘z navbatida, O‘zbekistonning iqtisodiy xavfsizligi va barqaror o‘shishiga xizmat qiladi. Mintaqaviy integratsiya jarayonlari milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, eksport salohiyatini kengaytirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish imkonini beradi. Shu sababli, O‘zbekistonning tashqi iqtisodiy siyosatida Yaqin Sharq–Yevropa yo‘nalishiga ustuvor ahamiyat berish strategik zarurat sifatida ko‘riladi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Karimov I.A. *O‘zbekiston XXI asr bo‘lag‘asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari*. – Toshkent: O‘zbekiston, 1997.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. – Toshkent, 2024.
3. European Union External Action Service (EEAS). *EU–Central Asia Economic Cooperation Reports*, Brussels, 2023.
4. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). *Trade and Transport Integration in Central Asia*, Geneva, 2022.
5. World Bank. *Uzbekistan Country Economic Memorandum: Toward a Market Economy*, Washington D.C., 2023.
6. Ismoilov, B. *O‘zbekiston tashqi iqtisodiy siyosatining ustuvor yo‘nalishlari*. – Toshkent: Fan va Taraqqiyot, 2021.
7. OECD. *Regional Connectivity and Investment Opportunities in Central Asia*. – Paris, 2022.
8. Xidirov, A. *Mintaqaviy integratsiya va O‘zbekiston iqtisodiy manfaatlari*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.